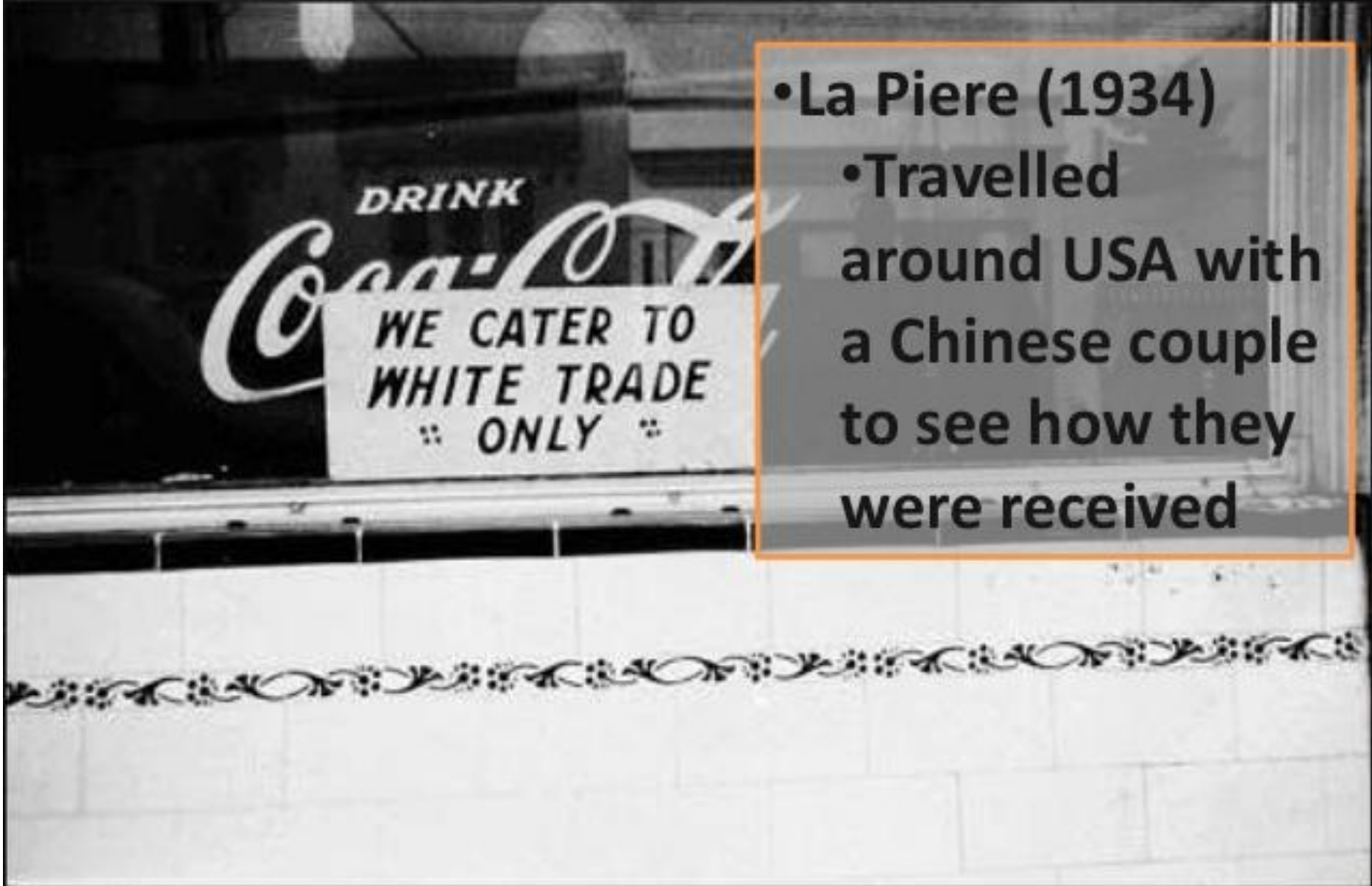

Olemus ja meetodid

Toivo Aavik, PhD

Do Attitudes Predict Behaviour?

- La Piere (1934)
  - Travelled around USA with a Chinese couple to see how they were received

Mis on sotsiaalpsühholoogia?

- **LaPiere eksperiment**
- psühholoogia haru, mille raames uuritakse kõiki käitumisi, mis seostuvad inimese ja tema suhetega teiste inimeste, gruppide, sotsiaalsete institutsioonide ja ühiskonnaga (Reber, 1995).
- Gordon W. Allport'i (1968): katsega mõista ja seletada seda kuidas inimese mõtteid, tundeid ja käitumist mõjutab tegelik, kujutletud ja eeldatud teiste inimeste kohalolek.

Veel definitsioone:

- ***psühholoogia haru, mis uurib teaduslikult inimühenduste tekkimist, arenemist ja talitlust ning ühiskonnanähtuste ja –suhete psühholoogilist külge.***
- igapäevaelu teaduslik uurimine – kuidas inimeste mõtted, tunded ja käitumine on mõjutatud olukordadest ja teistest inimestest – olgu nad siis reaalsed või kujuteldavad.

Protsesse jaotatakse:

- Intrapersonaalsed
- Interpersonaalsed
- grupisisesed
- gruppidevahelised
- Ühiskonnatasandi
- Lisaks jaotatud - sotsiaalseid kognitsioone, suhteid või mõju puudutavateks.

Teoreetilised lähenemised jagunevad

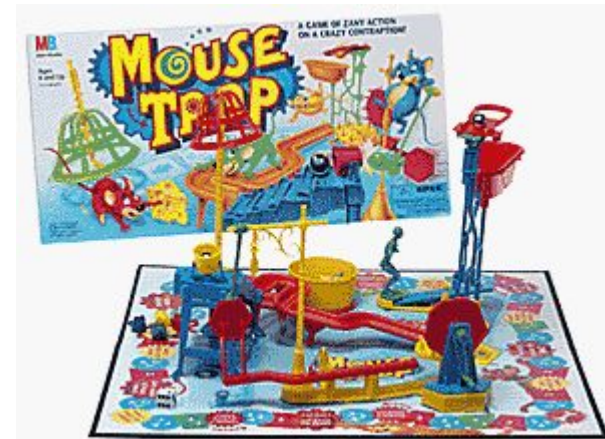
- *Sotsiaalkultuuriline:*
- *Evolutsiooniline:*
- *Sotsiaalne õppimine:*
- *Sotsiaal-kognitiivne:*

Uurimismeetodid

- Situatsioonilised: väljaspool isikut –keskkonnas, nad võivad olla käegakatsutavad, mittekatsutavad või isegi lühiajalised mõjutused
- personaalsed muutujaid: inimese kehalisi muutujaid, dispositsioonilisi, nende afektiivseid seisundeid ja seda, kas nad on tajuvad või keda tajutakse teiste poolt

Põhjuslikkuse tuvastamine

- vaatlus spetsiaalselt loodud tingimustes. *Katse - andmete kogumise tehnikat, kus luuakse teatud tingimused ja katsetatakse, mis saab.*
- *Eesmärk - katse, mis on kavandatud põhjuslike seletusteni jõudmiseks (Cook ja Campbell 1979)*
- Klinesmith, Kasser, and McAndrew (2006)

Selgituse otsimise tasandid

Kollektivismi poole

- Antropoloogia: kultuuri omadused ja erinevused oleviku ja mineviku vahel
- Sotsioloogia: sotsiaalsed struktuurid ühiskonnas ja gruppide tavad ning käitumine
- Sotsiaalpsühholoogia: indiviidi emotsioonid, tunded, käitumine mida mõjutavad teised inimesed, grupid
- Isiksuse tasand: indiviidi psüühilised protsessid, individuaalsed erinevused
- Arengupsühholoogia: vanus, arengutasandid, läbi elu inimest puudutavad muudatused
- kognitiivne psühholoogia: individuaalsed vaimsed struktuurid, kognitiivsed protsessid
- neuroteadused: individuaalsed elektrokeemilised protsessid

Indiviidi poole

Seos isiksusepsühholoogiaga

- Isiksuse uurijad on huvitatud privaatsetest psüühilistest funktsioonidest
- SP: ühised, kõiki haaravad sarnased omadused
- **situatsioonilised faktorid olulisemad** kui inimese enda isiksus

Teaduslik meetod

- Küsimuste esitamise kõrval kontrollida kas oletused on ka tõepärased
  - Eesmärk - süstemaatiliselt argumenteerida ühe võimaluse poolt ja teise vastu
1. Luua testitavad hüpoteesid
  2. Vali sobilik lähenemisviis uuringule. Survey (eesti k kaardistus?).
  3. Andmete kogumine
  4. Andmete analüüsimine ja järelduste tegemine
  5. Tulemuste jagamine teiste teadlastega

Erinevad lähenemisviisid

Eksperimentaalne meetod.

Eksperiment on uurimuslik tegevus, mille eesmärgiks on kindlaks teha põhjus-tagajärg seosed ja mis eeldab:

- nähtuse maksimaalset modelleerimist
- uurija aktiivset mõju
- sõltuvate ja sõltumatute parameetrite eraldamist
- hüpoteeside püstitamist

Jaguneb:

- loomulik
- laboratoorne

Mitte-eksperimentaalsed lähenemised

Vaatlus - on eesmärgipärane kindlal viisil organiseeritud ja tulemusi fikseeriv protseduur:

- vaatluse eesmärk ja ülesanded
- objekti ja situatsiooni valik
- vaatlusviisi valik
- tulemuste registreerimise valik
- informatsiooni töötlemise valik

Vaatlusviisid:

- laboratoorne
- loomulik

Seosekordajad: Korrelatiivne uuring

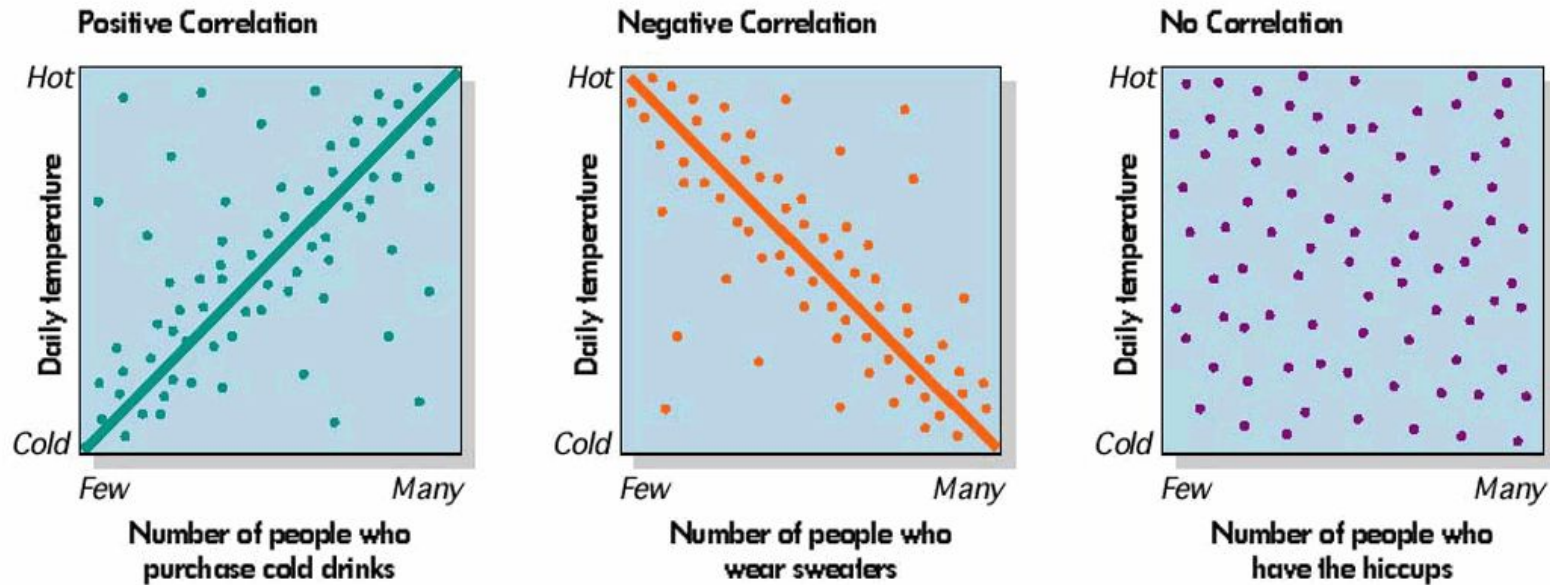
- kahe muutuja vaheline seos
- mida madalam olulisusväärtus, seda suurema tõenäosusega on muutujad omavahel seotud

Levinuim Pearsoni ja Spearmani koef

- korrelatsiooni tugevus
- 1 – otsene seos; $> 0,7$ – tugev seos; $0,4 \dots 0,7$ – mõõdukas seos; $< 0,4$ – nõrk seos; ~ 0 – seos puudub

FIGURE 2.1 Correlations: Positive, Negative, and None

Correlations reveal a systematic association between two variables. Positive correlations indicate that variables are in sync: Increases in one variable are associated with increases in the other, decreases with decreases. Negative correlations indicate that variables go in opposite directions: Increases in one variable are associated with decreases in the other. When two variables are not systematically associated, there is no correlation.

Kvaasi-experiment ja ESM

- Kasutatakse katse- ja kontrollrühmana võimalikult sarnastes tingimustes olevaid rühmi. Samuti ei tohiks rühmade eeltesti-tulemused oluliselt erineda.

ESM Experience sampling methods:

kindlatel aegadel palutakse hinnata oma mingit seisundit, pihuarvutiga vms

Päevikud

Internetil baseeruvad uuringud:

- **Eelised:** kiire, odav
- **Puudused:** täidetud ankeetide laekuvus minimaalselt 1/3

Arhiivid – ajaloolises plaanis uuritakse olemasolevaid andmeid

Metaanalüüsid – eelnevate uuringute tulemused korjatakse kõik kokku millegi kohta – pole tihti võrreldavad.

Enesekohasel infol põhinevad uuringud

- Survey
- Küsimustik

T A B L E 2 . 2 How Many Hours of TV Did They Watch?

Depending on which scale was presented to them, only a small number (16.2 percent) or a much larger number (37.5 percent) of the German adults in this survey said they watched more than 2.5 hours of TV each day. Changing the response alternative given to candidates can change their self-reports. *(Adapted from Schwarz et al., 1985.)*

Maximum = “More than 2.5 hours”		Percentage	Minimum = “Up to 2.5 hours”		Percentage
Up to 0.5 hours	7.4		Up to 2.5 hours	62.5	} 37.5
0.5 to 1 hour	17.7		2.5 to 3 hours	23.4	
1 hour to 1.5 hours	26.5		3 hour3 to 3.5 hours	7.8	
1.5 hours to 2 hours	14.7		3.5 hours to 4 hours	4.7	
2 hours to 2.5 hours	17.7		4 hours to 4.5 hours	1.6	
More than 2.5 hours	16.2		More than 4.5 hours	0	

Kus teha uuringuid?

- Labor - ükskõik milline ruum, koht – mis võimaldab uuringut läbi viia äärmiselt kontrollitud tingimustes
- Nn loomulik eksperiment e töö „väljal/põllul“
- puudub kontroll inimese üle
- annavad loomuliku ülevaate käitumisest, kuid – kahjuks ei anna midagi selle põhjuste kohta

Baasuuringud või rakenduslikud?

- Baasuuringud - puhtalt intellektuaalse uue teadmise nimel. Eesmärk - laiendada olemasolevat teadmist inimkäitumise kohta.
- Rakenduslik - mingil kindla põhjusel – enamasti mõista mõnda sotsiaalselt olulist probleemi e see on teadmine mingil kindlal eesmärgil.
- Aronson, Wilson, and Brewer (1998, p. 135) put it, “If the distinctive contribution of experimental social psychology to the general body of knowledge is ever to be realized, an optimal integration of theory-oriented laboratory research with applied field experimentation will be required.”

- Mis juhtuks kui korrata Lapiere katset tänapäeval?